

در هر یک از اتاق‌های منزل
 یا محل کار مکانهای امن
 را تعیین کنید. این مکان
 می‌تواند زیر یک میز
 محکم، یا کنار دیوار داخلی
 به دور از پنجره باشد.

**ایران
 برفی می‌شود**

بر اساس گزارش سازمان هواشناسی روز پنجشنبه با تشدید فعالیت سامانه تازه بارشی، گستره بارش‌ها نواحی مرکزی، دامنه‌های جنوبی البرز، سواحل دریای خزر، شرق و شمال شرق کشور آفر خواهد گرفت. امروز، پنجشنبه بارش برف و وزش باد شدید در استان‌های آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی، اردبیل، کردستان، کرمانشاه، لرستان، چهارمحال و بختیاری، زنجان، قزوین، همدان، مرکزی، خراسان شمالی و گلستان پیش‌بینی می‌شود. روز جمعه هم بارش برف و باران گاهی وزش باد شدید در استان‌های گلستان، شرق مازندران، خراسان شمالی، شمال خراسان رضوی، گیلان، شمال زنجان و ارتفاعات زاگرس مرکزی در نیمه جنوبی لرستان، شمال خوزستان و چهارمحال و بختیاری پیش‌بینی می‌شود؛ روز جمعه عمده فعالیت این سامانه بارشی محدود به شمال شرق و شرق کشور و سواحل شرقی دریای خزر خواهد بود.

گزارش «شهر وند» از مراسم رونمایی کتابی با موضوع آسیب‌های اجتماعی زنان که «محمود زنده‌مقدم» ۵۰ سال پیش آن را نوشت و امسال مجوز چاپ گرفت

طلسم «قلعه» شکست

روزبر فرهنگ و ارشاد: فعالیت‌های محمود زنده‌مقدم یک رویکرد تازه در مردم‌نگاری ایران است

شهر وند | نزدیک نیم قرن طول کشید تا طلسم «قلعه» بشکند؛ پژوهشی از «شهر نو» که ۵۰ سال پیش محمود زنده‌مقدم آن را انجام داد و در کتابی منتشر کرد؛ روایت معروف محله تن‌فروشان تهران پیش از انقلاب را به سختی می‌شد پیدا کرد؛ یا نسخه افست دست‌نوشته‌ها و انقلاب بافایل بی‌دی اف اینترنتی. اکنون مادر ۸۰ سالگی محمود زنده‌مقدم، نویسنده این کتاب، وزارت ارشاد سرانجام مجوز چاپ آن را صادر کرد و «از سرزمین بی‌پرند» تا قلعه» هم‌زمان با بزرگداشت این پژوهشگر مردم‌مدار رونمایی شد. کتاب قلعه، روایتی بی‌تعارف از زنده‌مقدم است که پس از تماشای یک تئاتر در محله قلعه کنجاکو می‌شود و مدت‌ها در رفت‌وآمد به آنجاست تا گفت‌وگو و دیده‌هایش را ثبت کند. بخشی از این محله در دی ۵۷ به آتش کشیده شد. در مرداد ۵۸ تعطیل و در سال ۶۵ محله به کلی تخریب شد. این کتاب که بی‌برده به موضوع پرداخته، یکی از معدود پژوهش‌های صورت گرفته درباره آسیب خاص اجتماعی زنان و مردان آن زمان است. جامعه‌شناسان می‌گویند انتشار این کتاب پس از چند دهه سکوت پایان‌نا یافتنی و سنگین، حاوی پیام روشنی است و نشانی از برنامهریزی و سیاست‌گذاری برای بررسی این پدیده.

مراسم بزرگداشت به همت انجمن‌های جامعه‌شناسی ایران، انسان‌شناسی و مطالعات فرهنگی و ارتباطات در تالار ایوان شمس برگزار شد و برای رونمایی از کتاب «از سرزمین بی‌پرند تا قلعه» مسئولان بسیاری حاضر بودند؛ وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزیر پیشین راه و شهرسازی، احمد مسجدجامعی، نعمت‌الله فاضلی، ولی‌الله شجاع‌پوریان، هادی خانیکی و محسن گودرزی. آنها به تماشای مستند «قلعه» به کارگردانی کامران شیردل نشستند که روایت دیگری از شهر نو پیش از انقلاب بود و گوش سپردند به حرف جامعه‌شناسانی که تن‌فروشی و کتاب قلعه، محور سخنرانی‌شان بود؛ سعید مدنی، جامعه‌شناس و نویسنده کتاب «جامعه‌شناسی روسپی‌گری»، لیلا ارشد، مددکار و کنشگر اجتماعی و موسس مرکز خانه خورشید و میرطاهر موسوی، جامعه‌شناس، آسیب‌شناس و فعال اجتماعی.

در مراسم بزرگداشت محمود زنده‌مقدم، پژوهشگر مردم‌مدار و رونمایی از کتاب او، عباس صالحی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، روایت مردم‌نگاری زنده‌مقدم را متفاوت دانست و گفت: «او با مردم زیست کرده تا مردم‌نگاری کند، یک زیست هم‌جانیه تالیف‌زبانی پدید بیاید و مردم‌نگاری کند. کاری که او انجام داد، پیشرواوی بوده که مردم‌نگار در اجتماع وجودی با مردم انجام می‌داده؛ در غیر این صورت ممکن است شبیه‌ای از مردم‌نگاری شود. به عقیده من این یک رویکرد تازه در مردم‌نگاری ایران بود.»

عباس آخوندی، وزیر پیشین راه‌وشهرسازی هم در این مراسم و با اشاره به کتاب دیگر محمود زنده‌مقدم با نام «حکایت بلوچ» گفت: «سأله‌ای که می‌خواهم به آن اشاره کنم، همبستگی ملی است. جامعه‌مدار موقعیت فعلی از این جهت آسیب‌پذیر شده است و تک‌نگاری‌هایی از اقوام ایران ارتباط بین اقوام و همبستگی را افزایش می‌دهد، به این دلیل باید از این جهت به آقای زنده‌مقدم تبریک گفت. نکته دیگر توجه به مفهوم توسعه است. من به عنوان کسی که زمانی مسئول بودم، معتقدم این موضوع در حال حاضر کاملاً از حکومت و دولت رخت بسته است و اثر تصمیمات آن روی زندگی مردم است.»

یک سکوت ممتد

«برای من این کتاب از این جهت ارزشمند است که ما شاهد چند دهه سکوت پایان‌نا یافتنی و سنگین در این حوزه هستیم. هرچند در بخش آسیب‌های اجتماعی مشکلات و گرفتاری‌های زیادی داریم و بسا وجود تنوع آسیب‌های اجتماعی اقداماتی در کشور صورت می‌گیرد، اما یکی از بخش‌های بسیار قابل تامل، توجه، سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی و مسائل مربوط به نابینجاری‌ها و ناپاسامانی‌های جنسی است. در این حوزه با وجود گرفتاری‌هایی که داریم، سکوت ممتد پژوهشی و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برقرار است.» میرطاهر موسوی، جامعه‌شناس، آسیب‌شناس و فعال اجتماعی اینها را گفت و کتاب زنده‌مقدم را یک متن ارزشمند پژوهشی دانست که دغدغه‌ها و گرفتاری‌های دهه‌های اخیر جامعه ما را نشان می‌دهد. او به سختی‌های انجام تحقیق در این رابطه و همچنین محدودیت‌های انتشار مقالات این حوزه اشاره کرد و صدور مجوز برای کتاب از سرزمین بی‌پرند تا قلعه را که بی‌برده به این آسیب اجتماعی پرداخته است، اتفاقی راهگشا برای بررسی بیشتر مسأله تن‌فروشی در ایران به‌عنوان یک آسیب در همه کشورها دانست.

با این مقدمه، او آشنایی از پژوهش‌های صورت گرفته در حوزه تن‌فروشی در ایران را مطرح کرد. موسوی از جلسه‌ای یاد کرد با حضور رئیس‌جمهوری، وزیر کشور، وزیر ارشاد، وزیر علوم و مشاور رئیس‌جمهوری که در آن گروهی از جامعه‌شناسان گفتند: «گزارش‌های حاصله نشان می‌دهد در گزارش‌هایی که سند تقسیم کار برای آسیب‌ها فعال شده، نشانی از پیشرفت و موفقیت نیست. مادر دوسال اخیر هیچ گزارش مستندی دریافت نکردیم و با وجود چند صد میلیارد تومان هزینه‌ای که در حوزه آسیب‌ها شده، با روند کاهش، تخفیف و تعدیل روبه‌رو نبودیم، مگر در بعضی حوزه‌ها که

شاهد یک‌روند جهشی هم هستیم.» عضو انجمن جامعه‌شناسی ادامه داد: «در نخستین همایش مسائل اجتماعی ایران، عنوانی و موضوعاتی را چک کردم و دیدم در این حوزه حرفی گفته نشده. این سکوت، هم در عرصه‌های دولتی هست و هم در عرصه‌های عمومی و دانشگاهی. عرصه‌های عمومی بیشتر به پیامدهای این پدیده می‌پردازند تا عوامل پیشگیری کننده. در عین حال، در همایش ملی هم هیچ اثری از این موضوع نبود.»

سعید مدنی: ۱۶-۱۷ سال پیش که

نخستین شماره فصلنامه تأمین اجتماعی منتشر شد، برای نخستین بار مقالات دکتر زنده‌مقدم را خواندم؛ مقالاتی خواندنی و متفاوت از آن چه به‌طور معمول در مطالعات می‌دیدیم. احساس من دورادور این بود که با یک «جامعه‌شناس با ربط» سر و کار داریم

این طور که موسوی گزارش داد در نخستین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی، در سال‌های ۷۹ و ۸۰، فقط سه مقاله وجود داشته که به نحوی به بحث زنان و مردان با آسیب‌های اجتماعی خاص اشاراتی داشته است. در همایش دوم سال‌های ۹۰ و ۹۱ که به گفته موسوی طرح این مسائل اجتماعی سخت‌تر شده بود، بیشترین مقالات مربوط به آسیب‌ها ارائه شد؛ بیش از ۷۵۰ چکیده و نزدیک به ۴۰۰ مقاله که محققان حتی در یکی از آنها به بحث کارگران جنسی نپرداخته بودند. در همایش سوم، ۳۰ و ۳۱ خرداد امسال، ۱۱ چکیده ارائه شد که به بحث خدمات جنسی یا مربوط بود یا نزدیک. از این تعداد ۶ مقاله ارائه شد که سه‌تای آن مرتبط با کارگران جنسی و روسپی‌گری است و سه مقاله دیگر به بحث خشونت و آزار زنان و محدودیت‌های اداری و حقوقی می‌پردازد.

او به پژوهش‌های دیگر و محدودیت‌های انتشار این مقالات هم اشاره کرد و از این میان آمار یکی از پژوهش‌های مربوط به سال ۹۱ در تهران را برای حاضران خواند: «مونه این تحقیق دانش‌آموزان دبیرستانی دختر و پسر (۱۴ تا ۱۸ سال) و موضوع آن بررسی رفتارهای پرخطر دانش‌آموزان است. این پژوهش ۱۷ رفتار پرخطر را در میدان پیمایش کرده و نتیجه این شده که مصرف سیگار و قلیان بالاترین رفتار پرخطر دانش‌آموزان است و رابطه جنسی، نزع و مصرف الکل به ترتیب در جایگاه‌های بعدی قرار دارد.»

سه سال پیش هم مینو محرز، رئیس مرکز تحقیقات ایدز ایران، نتایج یک تحقیق درباره «زنان کارگر جنسی» را «تکان‌دهنده» خوانده و بابت این که سسن این زنان «بین ۱۸ تا ۵۶ سال» و متوسط سن آنها به ۲۸ سال رسیده، ابراز نگرانی کرده بود. به گفته او «۵۰٪ زن معتاد خبایاتی» در شهر تهران برای تأمین مواد خود از بدنشان استفاده می‌کنند و از هر ۱۴ نفر آنها دو نفر مبتلا به HIV مثبت هستند. ژاله شادی‌طلب، جامعه‌شناس، هم گفته بود که ۷۰ درصد زنان «تن‌فروش» شرکت‌کننده در یک پژوهش «عمدتاً» در ۱۸ یا ۱۹ سالگی «تن‌فروشی» را آغاز کرده‌اند. این آمار در نخستین نشست تخصصی «سلامت زنان و رفتارهای پرخطر با تمرکز بر تن‌فروشی» در کارگروه پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی معاونت زنان ریاست‌جمهوری بیان شده بود.

روایت دیگری از قلعه در سال ۵۴

لیلا ارشد، مددکار اجتماعی و موسس مرکز خانه

این مرکز شبانه‌روزی بود و کودکان دچار تعارضات زیادی بودند. چنان که وقتی از من به عنوان دانشجوی مددکاری اجتماعی می‌خواستند که با مادرشان ملاقات کنند، درست زمانی که امکان ملاقات فراهم می‌شد، معمولاً آن شب خودزنی می‌کردند و اتفاقات ناخوشایند دیگری هم می‌افتاد.»

برای ارشد تصویر قلعه در دهه ۴۰ با آن چه در دهه ۵۰ خودش دیده بود، تفاوت داشت: «زمین‌ها دیگر خاکی نبودند و دو تا خیابان اصلی قلعه آسفالت شده بود. در مرکز رفاه خانواده‌ای که من تا آن زمان می‌رفتم و بعد از آن فقط دانشجویهای پسر را راه می‌دادند، یک اتاق بود برای سوادآموزی. اتاقی هم بود برای وزارت بهداشتی که هر هفته می‌آمدند و همه زنان را چک می‌کردند. آن زمان داستان فقط سوزاک و مواردی از سیفلیس بود و مهر می‌خورد روی کارت زنان؛ مهر قرمز برای مبتلایان که یک هفته می‌رفتند در خیابان جمشید به خانه‌هایشان درمان می‌گرفتند و هفته بعد برمی‌گشتند، مهر سبزی می‌گرفتند. برای این بچه‌ها، این که چرا مادرانشان رفتار متفاوتی داشتند، واژه‌هایی که به کار می‌بردند، نوع صحبت و پوشش‌شان تلخ و رنج‌آور بود. من بالاخره خانم فرمانفرمایان را راضی کردم که به قلعه بروم. دلم می‌خواست بینم مادران این بچه‌ها چطور زندگی می‌کنند. همه اینها، ۱۰ سال بعد از کتاب دکتر متفاوت شده بود.»

این فعال آسیب‌های اجتماعی با گفتن این موارد در خواست کرد که برای زنان آسیب‌دیده خیابانی کارت بهداشت صادر شود تا دست کم بتوانند در بیمارستان‌های دولتی تحت درمان قرار بگیرند: «در حال حاضر هیچ‌گونه حمایت اجتماعی برای این زنان وجود ندارد و بسیاری از آنها هویت ندارند. با این روند چطور می‌توان تعرضی که اتفاق می‌افتد را کنترل کرد؟ درست است که در کتاب‌های علمی می‌خوانیم که این گونه از زنان می‌توانند عزت نفس پایین، اختلال شخصیت و اختلالات روانی و تجربه حقرات داشته باشند اما واقعیت این است که وجود فقر و نابرابری، مشکلات خانوادگی، سوء‌مصرف مواد مخدر والدین و خودشان در سنین کودکی و نبود حمایت‌های قانونی برای زنان باعث شده بسیاری از آنان ناآگاهانه و بدون تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی به این راه کشیده شوند.»

خورشید و کنشگر اجتماعی، از سخنرانان دیگری بود که خودش اکنون در دروازه‌غار روی همین آسیب اجتماعی کار می‌کند. در حالی که کتاب قلعه زنده‌مقدم، شهر نو را در دهه ۴۰ روایت می‌کند، ارشد روایتی از تجربه خود برای حاضران گفت، از زمانی که او در سال ۵۴ به عنوان دانشجوی رشته مددکاری اجتماعی، برای یک کار دانشجویی رفت و آمد به قلعه را آغاز کرد: «آن زمان هفته‌ای سه روز به مرکز نگهداری دخترانی که شرکت نفت برای کودکان زنان قلعه شهر نو ایجاد کرده بود، می‌رفتم. آن زمان دو مرکز، یکی برای دختران و یکی برای پسران وجود داشت. مرکز دختران در مفتح شمالی بود.

روایتی از

سعید مدنی، جامعه‌شناس هم از آشنایی‌اش با محمود زنده‌مقدم این‌طور گفت: «۱۶-۱۷ سال پیش که نخستین شماره فصلنامه تأمین اجتماعی منتشر شد، برای نخستین بار مقالات دکتر زنده‌مقدم را خواندم؛ مقالاتی خواندنی و متفاوت از آن چه به‌طور معمول در مطالعات می‌دیدیم. احساس من دورادور این بود که با یک «جامعه‌شناس با ربط» سر و کار داریم. جامعه‌شناس یا محقق علوم اجتماعی با ربط آنهایی‌اند که بومی فکر می‌کنند، متعهدند و رهایی‌بخشند، افسانه و اسطوره‌ها دارند هستند، دنبال معنا و مفهوم مشخصی می‌گردند و به نقد مطلع از مسائل جاری و زندگی می‌پردازند.»

او سپس از تفاوت بین روسپی‌گری یا تن‌فروشی و بی‌مبالاتی اخلاقی گفت که تفاوتی ماهوی است: «اولی یعنی اقدام به عرضه خدمات جنسی در قبال دریافت پول. دومی با انگیزه‌های مختلف دیگر است. کار دکتر زنده‌مقدم هم در حوزه مطالعات مربوط به تن‌فروشی است؛ مطالعه‌ای کیفی و همه‌جانبه.»

مدنی که نویسنده کتاب «جامعه‌شناسی روسپی‌گری» است، از سرزمین بی‌پرند تا قلعه را گزارشی خیلی دقیق از وضع شهر نو دانست که نوعی واکنش اعتراضی در خود دارد و فقط یک تصویر خشک و رسمی از تن‌فروشی نیست. او از محدودیت‌های پرداختن به مسأله تن‌فروشی گفت: «کار روی تن‌فروشی دشوار است، اما نه به دلیل حساسیت‌ها. اساساً ورود به این محیط‌ها، گفت‌وگو با افراد و جلب اعتمادشان سخت است، چه قبل از انقلاب که رسماً محله‌ای برای این کار وجود داشت و چه بعد از انقلاب.»

بعد از انقلاب»

این کارت یادش می‌مونه!

کارت‌های هدیه متنوع؛ فصل زمستان

(ماه‌های تولد، سال نو میلادی، روز نیکوکاری، روز زن، عید نوروز و ...)

پاسخگوی بی‌ساز، ۲۳۹۵۰
 www.tourismbank.ir
 telegram.me/iran_tourismbank
 tourism.bank

پذیرش آگهی‌های روزنامه شهر وند: ۰۲ - ۰۵۰۰۶۹۵۶۴۴

shahrvand.agahiha@gmail.com